

dersdeo

öğrenmenin en kolay yolu ol

Yurttaşlık

YÜRÜTME

Yürütme Organı

- 1982 Anayasası'nın 8. maddesine göre bir kişi (**cumhurbaşkanı**) ve bir kurulun (**Bakanlar Kurulu**) paylaştığı iki ayrı organ tarafından yürütme erki kullanılır. (Düalist Yürütme)
- 1961 Anayasası'ndan farklı olarak yürütme; görev ve yetki olarak anayasada düzenlenmiştir.
- Yasama yetkisinden farklı olarak yürütme; asli değil tali bir niteliğe sahiptir.
- 1982 Anayasası yürütme organına iki yetkiyi doğrudan kullanma olanağı vermiştir. (Yürütme yetkisinin asli işlemleri)
 - ✓ Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
 - ✓ Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Dönemi Kanun Hükmünde Kararnameleri

Cumhurbaşkanı

İlk kez 1921 Anayasası'nda 1923 yılında yapılan değişiklikle mevzuatta yer alan cumhurbaşkanlığı makamı, Türkiye Cumhuriyeti'ni ve ulusun birliğini temsil etmektedir.

Seçilme yeterliliği: Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş ve yükseköğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir.

Aday gösterilme: Kendiliğinden cumhurbaşkanlığına aday olmak olanaklı değildir; yalnızca aday gösterilme usulü düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanlığına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri içinden veya meclis dışından aday gösterilebilmesi yirmi milletvekilinin yazılı teklifi ile mümkündür. En son yapılan milletvekili genel seçimlerinde, geçerli oylar toplamı birlikte hesaplandığında, yüzde onu geçen siyasi partiler ortak aday gösterebilir.

Seçim Süreci: 1982 Anayasası'nda 2007'de yapılan halk oylamasıyla kabul edilen yeni hükümlere göre, halk tarafından seçilecektir.

- Cumhurbaşkanı seçimi, cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki altmış gün içinde; makamın herhangi bir sebeple boşalması halinde ise boşalmayı takip eden altmış gün içinde tamamlanır.
- Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday cumhurbaşkanı seçilmiş olur.
- İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış bulunan iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday cumhurbaşkanı seçilir.

- İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin ölümü veya seçilme yeterliğini kaybetmesi halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.
- İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların çoğunluğunu aldığı takdirde cumhurbaşkanı seçilmiş olur.
- Seçim sürecini Yüksek Seçim Kurulu yönetir ve denetler.
- Cumhurbaşkanı göreve başlayıncaya kadar, görev süresi dolan cumhurbaşkanının görevi devam eder.

Cumhurbaşkanının Göreve Başlaması ve Görev Süresi

TBMM iç tüzüğüne göre cumhurbaşkanının görevi ant içme ile başlamaktadır. Cumhurbaşkanının görev süresi 5 (beş) yıldır. Bir kimse en fazla iki defa cumhurbaşkanı seçilebilir.

Tarafsızlığı

- Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği kendiliğinden sona erer.
- İki kez seçilir ve görev süresi milletvekili seçimlerinden daha uzundur. (5 yıl – 4 yıl)
- Meclis dışından aday gösterilen kişiler de aynı usulle cumhurbaşkanı seçilir.
- Meclis Genel Kurulu'nda tarafsızlık yemini okuyarak ant içer.

Siyasi Sorumsuzluğu (Karşı İmza Kuralı)

- Cumhurbaşkanı görevi ile ilgili işlerden dolayı siyasal, hukuki ve cezai bakımdan sorumsuzdur.
- Cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemler dışındaki tüm kararlar başbakan ve ilgili bakanlarca imzalanır ve bu kararlardan başbakan ve ilgili bakan sorumludur. (Karşı imza kuralı)
- Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı ve cumhurbaşkanının tek başına yapabileceği belirtilen işlemleri dışındaki bütün işlemlerinde, cumhurbaşkanı ile birlikte imza atan başbakan ve bakanların sorumlu olmasıdır.

Cumhurbaşkanının Tek Başına Yaptığı İşlemler

- Yasama yetkisine ilişkin işlemler.
- Yargı yetkisine ilişkin işlemler.
- Sembolik anlamda kullanılan yürütme yetkileri:
 - a) Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek.
 - b) Başkomutanlık.
 - c) Savaş ilanı.
 - d) MGK (Toplantı çağırısı, gündemi, başkanlığı).
 - e) DDK (Üye ve başkan seçimi, teftiş talimatı).

Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri

Yasama Alanı

- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde açılış konuşmasını yapmak.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni gerektiğinde toplantıya çağırmak.
- Kanunları yayımlamak.
- Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri göndermek.
- Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunmak.
- Kanunların, kanun hükmündeki kararnamelerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüğünün, tümünün veya belirli hükümlerinin anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açmak.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek.

Yürütme Alanı

- Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek.
- Başbakanın teklifi üzerine bakanları atamak ve görevlerine son vermek.
- Gerekli gördüğü hallerde Bakanlar Kurulu'na başkanlık etmek veya Bakanlar Kurulu'nu başkanlığı altında toplantıya çağırarak.
- Yabancı devletlere Türk Devleti'nin temsilcilerini göndermek, Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek.
- Milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak.
- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kullanılmasına karar vermek için; TBMM'nin tatilde veya ara verme döneminde olması ve ülkenin ani bir saldırıya uğramış bulunması gerekir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Başkomutanlığı'nı temsil etmek,
- Genelkurmay başkanını atamak.
- Millî Güvenlik Kurulu'nu toplantıya çağırarak.

- Millî Güvenlik Kurulu'na başkanlık etmek ve gündemini belirlemek.
- Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararıyla sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilân etmek ve kanun hükmünde kararname çıkarmak.
- Kararnameleri imzalamak.
- Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebi ile belirli kişilerin cezalarını hafifletmek veya kaldırmak.
- Devlet Denetleme Kurulu'nun üyelerini ve başkanını atamak.
- Devlet Denetleme Kurulu'na inceleme, araştırma ve denetleme yaptırtmak.
- Yükseköğretim Kurulu üyelerini seçmek.
- Üniversite rektörlerini seçmek.

Yargı Alanı

- Anayasa Mahkemesi üyelerinin on dördünü,
- Danıştay üyelerinin dörtte birini,
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekilini,
- Askerî Yargıtay üyelerini,
- Askerî Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini,
- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun dört asıl üyesini seçmek.

Cumhurbaşkanı, yüksek mahkemeler arasında düzenlenmiş Yargıtay ve Uyuşmazlık Mahkemesi üyelerini seçme yetkisine sahip değildir.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ile Devlet Denetleme Kurulu'ndan oluşur.

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği

- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenir.
- Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarma yetkisi, 1982 Anayasası ile birlikte yalnız bu konuda verilmiştir. Genel sekreter, doğrudan cumhurbaşkanınca atanır.
- Bu teşkilat cumhurbaşkanının yakın güvenliğini sağlar; sekretarya, yazışma ve diplomasi ilişkilerini düzenler.

Devlet Denetleme Kurulu

- İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulur.
- Devlet Denetleme Kurulu'nun üyeleri, 6 yıl için seçilen 9 üyeden ve üyeleri içinden başkanı, kanunda belirlenen nitelikteki kişiler arasından cumhurbaşkanınca atanır.
- Kurul kendiliğinden değil, cumhurbaşkanının isteği üzerine,
 - ✓ Tüm kamu kurum ve kuruluşlarında,
 - ✓ Sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluştta,
 - ✓ Kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında,
 - ✓ Her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında,
 - ✓ Kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.
- Devlet Denetleme Kurulu, **Silahlı Kuvvetler** ve **yargı organlarını** denetleyemez.

Vekâlet Kurumu

Cumhurbaşkanının hastalık ve yurt dışına çıkma gibi sebeplerle geçici olarak görevinden ayrılması hallerinde görevine dönmesine kadar; ölüm, çekilme veya başka bir sebeple cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde yeni cumhurbaşkanı seçilinceye kadar, **TBMM Başkanı** cumhurbaşkanlığına vekillik eder ve cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

Vatana İhanet

- Cumhurbaşkanının görevi ile ilgili cezai sorumsuzluğu vardır. Bu sorumsuzluğun tek istisnası, vatan hainliği suçlaması ile Yüce Divan'a sevk edilmesidir.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tam sayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlanır. Yüce Divan'a yargılanmak üzere sevk edildiği anda cumhurbaşkanlığı sıfatını yitirir.

Cumhurbaşkanlığı Görevinin Sona Ermesi

- Görev süresinin sona ermesi,
- İstifa,
- Yüce Divan'a sevk,
- Ölüm,
- İyileşmesi olanaksız veya görev yapmayı engelleyecek nitelikte bir hastalığın varlığı.

Bakanlar Kurulu

Kuruluşu

- Bakanlar Kurulu, başbakan ve bakanlardan kurulur.
- Başbakan, cumhurbaşkanınca, TBMM üyeleri arasından atanır. Başbakanın, milletvekili olması zorunludur.
- Bakanlar, TBMM üyeleri veya milletvekili seçilme yeterliğine sahip olanlar arasından başbakanca seçilir ve cumhurbaşkanınca atanır; gerektiğinde başbakanın önerisi üzerine cumhurbaşkanınca görevlerine son verilir. **(Bakanların azledilmesi)**

- Başbakan olarak atanan kişinin belirlediği Bakanlar Kurulu listesinin cumhurbaşkanınca onaylanması ve Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla hükümet kurulmuş olur ve göreve başlar.
- Kurulmuş Bakanlar Kurulu’nun görevini sürdürebilmesinin koşulu meclisten güvenoyu alabilmesine bağlıdır. (Basit çoğunluk)
- Güvenoyu için görüşmeler, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra oylama yapılır.
- Anayasa, hükümetin kurulmasını kolaylaştırmak amacıyla, Bakanlar Kurulu’nun güvenoyu almış sayılması için özel bir çoğunluk koşulu yoktur.
- Oylamanın, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılacağı hükmü ise, Anayasa Hukuku’nda “serinleme süresi” olarak adlandırılır.

1982 Anayasası üç farklı güven oylamasına yer vermiştir:

Göreve Başlarken Güvenoyu: Bakanlar Kurulu'nun kurulmasının ardından görevini sürdürebilmesi için yasama meclisinden aldığı güvenoyudur.

Görev Sırasında Güvenoyu: Başbakan, gerekli görürse, Bakanlar Kurulu'nda görüşüldükten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden güven oylaması isteyebilir. Güven istemi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bildirilmesinden bir tam gün geçmedikçe görüşülemez ve görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçmedikçe oya konulamaz. Güven istemi, ancak üye tam sayısının salt çoğunluğuyla reddedilebilir.

Gensoru Görüşmeleri Sırasında Güvenoyu: Gensoru görüşmeleri sırasında milletvekilleri ve siyasi parti grupları güven oylaması isteyebilirler.

Bakanlar Kurulu'nun Görev ve Yetkileri

- Genel siyaseti yürütmek.
- TBMM'ye kanun tasarısı sunmak.
- Bütçe ve kesin hesap tasarısı hazırlamak.
- Tüzük ve yönetmelik çıkarmak.
- TBMM'den aldığı yetki kanununa dayanarak Kanun Hükmünde Kararname çıkarmak.
- Üst düzey kamu yöneticilerini atamak için kararname çıkarmak.

- Olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilan etmek.
- Milli güvenliği sağlamak.
- Silahlı kuvvetleri yurt savunmasına hazırlamak.
- Genelkurmay başkanını seçmek.
- Anayasa ve kanunlarla verilmiş diğer görevleri yapmak.

Bakanlar Kurulu'nun Sorumluluğu

- Bakanlar Kurulu, genel siyasetin yürütülmesinden **birlikte** sorumludur. (**kolektif siyasi sorumluluk**)
- Siyasi sorumluluğun dışında, başbakan ile bakanların cezai ve hukuki sorumlulukları vardır.

Seçimlerde Geçici Bakanlar Kurulu

- Cumhurbaşkanınca anayasada sayılı sebeplere bağlı olarak (116. madde) milletvekili seçimlerinin yenilenmesine karar verildiğinde Bakanlar Kurulu çekilir ve cumhurbaşkanı geçici Bakanlar Kurulu'nu kurmak üzere bir başbakan atar.
- Geçici Bakanlar Kurulu'na, adalet, iç işleri ve ulaştırma bakanları, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki veya meclis dışındaki bağımsızlardan olmak üzere, siyasi parti gruplarından, oranlarına göre üye alınır.
- Siyasi parti gruplarından alınacak üye sayısını Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tespit ederek başbakana bildirir. Teklif edilen bakanlığı kabul etmeyen veya sonradan çekilen partililer yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar atanır.
- Geçici Bakanlar Kurulu, yenilenme kararının Resmî Gazete'de ilânından itibaren beş gün içinde kurulur, güvenoyuna başvurulmaz, seçim süresince ve yeni meclis toplanıncaya kadar vazife görür.

Uyarı

- Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, adalet, iç işleri ve ulaştırma bakanları çekilir. Seçimin başlangıç tarihinden üç gün önce; seçim dönemi bitmeden seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde ise, bu karardan başlayarak beş gün içinde, bu bakanlıklara Türkiye Büyük Millet Meclisi içinden veya dışarıdan bağımsızlar, başbakanca atanır.
- Seçim dönemlerinde üç bakanlığın bağımsız kimseler arasından atanması, Geçici Bakanlar Kurulu'nun oluşturulması anlamına gelmemektedir. Normal yasama seçimleri döneminde veya seçimlerin yenilenmesi sonucu yapılan erken seçim dönemlerinde ulaştırma, adalet, iç işleri bakanlarının çekilmesi bir anayasa kuralıdır.

Başbakan

- TBMM üyeleri arasından cumhurbaşkanınca atanan Başbakan, milletvekili olmak zorundadır.
- Anayasada bu konuda bir düzenleme bulunmamasına rağmen yerleşik siyasi teamüllere göre, genel seçimlerde en çok oyu alan siyasi parti lideri hükümeti kurmakla görevlendirilmektedir.
- Cumhurbaşkanının atamasıyla göreve getirilen başbakan, Bakanlar Kurulu içinde eşitler arası birinci konumundadır.

Başbakanın Görev ve Yetkileri

- Bakanları seçmek ve gerektiğinde görevine son verilmesini cumhurbaşkanından talep etmek. (Bakanların azledilmesi)
- Bakanlar Kurulu'na başkanlık etmek.
- Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlamak.
- Bakanların görevlerinin yerine getirilmesini gözetmek.
- Hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini sağlamak.
- Milli Güvenlik Kurulu'na katılmak.
- Yüksek Askeri Şura'ya başkanlık etmek.
- Yönetmelik çıkarmak.

Başbakanın Görevinin Sona Ermesi

- Başbakanın görevinin sona ermesi Bakanlar Kurulu'nun varlığını ortadan kaldırır.
- Bakanlar Kurulu'nun görevinin sona ermesi veya düşürülmesi, başbakanın görevini sonlandırır.
- Ölüm, istifa, milletvekili seçilme yeterliliğini kaybetme, TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar verilmesi, Yüce Divan'a sevk, güvensizlik oyu ile düşürülme, cumhurbaşkanı seçilme sebeplerine bağlı olarak başbakanın görevi sona erer.

Bakanlar

- Başbakan tarafından seçilip cumhurbaşkanınca atanırlar.
- Başbakan, bakanların amiri değildir; Bakanlar Kurulu içinde eşitler arasında birincidir.
- Milletvekili seçilmiş olmaları şart değildir, ancak milletvekili seçilebilme yeterliliğine sahip olmaları gerekir.
- İlk kez 1982 Anayasası ile dışarıdan bakan seçilebilmesi usulüne yer verilmiştir.
- Bakanlıklar Teşkilatı kanunla kurulur.

Bakanın Görev ve Yetkileri

- Devlet tüzel kişiliğini temsil etmek.
- Kamu hizmetleri, bakanlıklar olarak merkezde örgütlenmiştir. (Milli savunma, dış işleri, gümrük ve ticaret, adalet, sağlık, kalkınma vb.)
- Hiyerarşi yetkisine sahip olmak.
- Yönetmelik çıkarmak.
- İdari vesayet yetkisini kullanmak.

Bakanın Görevinin Sona Ermesi

- Başbakanın veya Bakanlar Kurulu'nun görevinin sona ermesi ile bakanların görevi sona erer.
- ✓ Ölüm, istifa, milletvekili seçilme yeterliliğini kaybetme, güvensizlik oyu ile düşürülme (gensoru), Yüce Divan'a sevk edilme, azledilme.
- ✓ Herhangi bir nedenle boşalan bakanlığa en geç 15 gün içinde yenisinin atanması gerekir.
- ✓ Ataması henüz yapılmamış bakanlıklar ile izinli veya mazeretli bir bakana, bir başka bakan vekâlet eder.
- ✓ Bir bakan kendi bakanlığı dışında en çok bir bakanlığa vekâlet edebilir.

Başkomutanlık ve Genelkurmay Başkanlığı

- Başkomutanlık, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin manevi varlığından ayrılamaz ve cumhurbaşkanı tarafından temsil olunur.
- Milli güvenliğin sağlanmasından ve Silahlı Kuvvetler'in yurt savunmasına hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı, Bakanlar Kurulu sorumludur.
- Genelkurmay başkanı; Silahlı Kuvvetler'in komutanı olup, savaşta başkomutanlık görevlerini cumhurbaşkanlığı namına yerine getirir.
- Genelkurmay başkanı, Bakanlar Kurulu'nun teklifi üzerine, cumhurbaşkanınca atanır; görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.
- Genelkurmay başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı başbakana karşı sorumludur.

Milli Güvenlik Kurulu

- Milli Güvenlik Kurulu; cumhurbaşkanının başkanlığında, başbakan, genelkurmay başkanı, başbakan yardımcıları, adalet, milli savunma, iç işleri, dış işleri bakanları, kara, deniz ve hava kuvvetleri komutanları ve jandarma genel komutanından kurulur. Gündemin özelliğine göre kurul toplantılarına ilgili bakan ve kişiler çağırılıp görüşleri alınabilir.
- Milli Güvenlik Kurulu; devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kurulu'na bildirir.

- Kurulun, devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Bakanlar Kurulu'nca değerlendirilir.
- Milli Güvenlik Kurulu'nun gündemi; başbakan ve genelkurmay başkanının önerileri dikkate alınarak cumhurbaşkanınca düzenlenir. Kurul, iki ayda bir toplanır.
- Cumhurbaşkanı katılamadığı zamanlar Milli Güvenlik Kurulu, başbakanının başkanlığında toplanır.
- MGK Genel Sekreteri'nin asker kökenli olması zorunluluğu kaldırılmıştır.

Olağanüstü Yönetim Usulleri

Anayasada iki tür olağanüstü yönetim usulü düzenlenmiştir: Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Rejimi.

Olağanüstü Hal Yönetimi

Sebep Unsuru: 1982 Anayasası, olağanüstü hal ilan etme sebeplerini iki ayrı maddede düzenlenmiştir.

Madde 119: Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar, ağır ekonomik bunalım.

Madde 120: Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddî belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması.

Yetki Unsuru: Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, OHAL ilan etmeye yetkilidir. Ancak 120. maddede düzenlenmiş şiddet olaylarından kaynaklanan OHAL kararı öncesinde MGK'nın görüşünün alınması gerekir. MGK'nın görüşü istişaridir ve Bakanlar Kurulu'nu bağlamaz.

Yer ve Süre: Yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde ilan edilebilir. Olağanüstü hal, 6 ayı geçmemek üzere ilan edilebilir. Bakanlar Kurulu'nun istemi üzerine, TBMM her defasında 4 ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

Amaç Unsuru: Bozulan kamu düzeninin yeniden kurulmasını sağlamaktır.

Sonuçları

- Vatandaşlar için para, mal ve çalışma yükümlülükleri getirilebilir.
- Çekirdek haklara dokunmamak koşuluyla temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen ya da tamamen durdurulabilir.
- TBMM'nin vereceği yetki kanununa gerek olmaksızın Bakanlar Kurulu, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri çıkartabilir.

Sona Ermesi: Olağanüstü hal süresinin sona ermesi, TBMM'nin ilanı reddetmesi veya süreyi uzatmaması, olağanüstü hal ilanını gerektiren nedenlerin ortadan kalkması.

Sıkıyönetim Rejimi

Sebeup Unsuru:

- Anayasanın tanıdığı hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik ve olağanüstü hal ilânını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması
- Savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi
- Ayaklanma olması, vatan veya cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın olması
- Ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması

Yetki Unsuru: Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulu'nun görüşünü aldıktan sonra sıkıyönetim ilan etmeye yetkilidir.

Usul ve Şekil Unsuru: Karar ilan edilmeden önce MGK'nın görüşünü almak usulen zorunludur.

Sıkıyönetim kararı Resmi Gazete'de yayımlanır ve hemen TBMM'nin onayına sunulur. Yürütme organının bir kararı olsa da sıkıyönetim kararının onaylanması, süresinin uzatılması veya kaldırılması yetkisi TBMM'ye aittir.

Yer ve Süre: Yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde ilan edilebilir. Sıkıyönetim, 6 ayı geçmemek üzere ilan edilebilir. Bakanlar Kurulu'nun istemi üzerine, TBMM her defasında 4 ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir veya sıkıyönetimi kaldırabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

Amaç Unsuru: Sıkıyönetim ilanına yol açan sebepleri ortadan kaldırmak ve bozulan kamu düzenini yeniden sağlamaktır.

Sonuçları

- Savaş veya savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi halinde, vatandaşlar için yükümlülükler getirilebilir.
- Çekirdek haklara dokunmamak koşuluyla temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen ya da tamamen durdurulabilir.
- TBMM'nin vereceği yetki kanununa gerek olmaksızın Bakanlar Kurulu, sıkıyönetim döneminde Kanun Hükmünde Kararnameler çıkarabilir.
- Sivil makamlara ait olan kolluk yetkileri Genelkurmay Başkanlığı'na bağlı sıkıyönetim komutanlarına geçer.
- Kanunda sayılan bazı suçların yargılanması askeri mahkemelerce yapılır.

Sona Ermesi

- Sıkıyönetim ilanını gerektiren nedenlerin ortadan kalkması.
- Sıkıyönetim rejimi için gerekli sürenin sona ermesi.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi gerekli gördüğü takdirde sıkıyönetim süresini kısaltabilir, uzatabilir veya sıkıyönetimi kaldırabilir.

Yürütmenin Düzenleyici İşlemleri

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

- 1982 Anayasası yeniliğidir ve düzenleyici işlem niteliğindedir.
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin konusu Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemlerini düzenlemektir.
- Cumhurbaşkanlığı makamını güçlendiren ve asli bir niteliğe sahip düzenleme yetkisidir. İstisnai bir düzenleme: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi başka bir konuyu düzenleyemez.
- Yargısal denetim yolu kapatılmıştır ve bu kararnameye karşı iptal davası açılmaz.

Tüzük

- Kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinden geçirilmek koşuluyla Bakanlar Kurulu'nun çıkardığı idari işlemdir.
- **Yetki Unsuru:** Bakanlar Kurulu.
- **Sebeb Unsuru:** Kanunun düzenlemediği bir konuda tüzük çıkartılamaz.
- **Konu Unsuru:** Kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmektir.
- **Usul ve Şekil Unsuru:** Danıştay incelemesinden geçirilmesi, zorunlu bir şekil şartıdır. Danıştay tarafından incelenmemiş tüzük tasarıları yok hükmünde sayılır.
- **Yayımlanması ve Yürürlüğe Girmesi:** Cumhurbaşkanınca imzalanır ve tıpkı kanunlar gibi yayımlanır. Yürürlük tarihi belirtilmemişse, yayımlandıktan 45 gün sonra yürürlüğe girer.
- **Yargısal Denetimi:** Hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle tüzükler hakkında açılacak iptal davası, Danıştayca karara bağlanır.

Yönetmelikler

- Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri; kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler.
- **Yetki Unsuru:** Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri yönetmelik düzenleme konusunda yetkilendirilmişlerdir. Bakanlar Kurulu uygulamada yönetmelik çıkartmaktadır. Ancak; 1982 Anayasası bu durumu açıkça düzenlememiştir.
- **Sebeb Unsuru:** Kanunlar ve tüzükler.
- **Konu Unsuru:** Kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacıyla yönetmelik çıkartılır.

- **Usul ve Şekil Unsuru:** Yönetmeliklerin cumhurbaşkanına onaylatılması veya Resmi Gazete’de yayımlanması gibi genel şartlar getirilmemiştir.
- **Yayımlanması ve Yürürlüğe Girmesi:** Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazete’de yayımlanacağı kanunda belirtilir, cumhurbaşkanınca imzalanır ve tıpkı kanunlar gibi yayımlanır. Yürürlük tarihi belirtilmemişse, yayımlandıktan 45 gün sonra yürürlüğe girer.
- **Yargısal Denetimi:** Bakanlıkların yönetmelikleri ile kamu kuruluşlarının ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ülke çapında uygulanacak yönetmeliklerinin yargısal denetimi, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay’da yapılır. Belli bir yörede uygulanacak olan yönetmeliklerinin yargısal denetimi o yerde bulunan idare mahkemelerince gerçekleştirilir.

Kanun Hükmünde Kararname (KHK)

1) Olağan Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri (1971 Anayasa Değişikliği)

Yetki Unsuru: KHK çıkarma yetkisi Bakanlar Kurulu'na aittir. TBMM'nin Bakanlar Kurulu'na özel bir kanunla yetki vermesi gerekir.

Yetki Kanunu; KHK'nin amacı, kapsamı (konusu), ilkeleri, yetkiyi kullanma süresi ve süresi içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılmayacağını gösterir.

Bakanlar Kurulu'nun istifası, düşürülmesi veya yasama döneminin bitmesi, belli süre için verilmiş olan KHK çıkarma yetkisinin sona ermesine yol açmaz.

Konu Unsuru: Anayasa'nın 91.maddesine göre; sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere temel haklar, kişi hakları ve ödevleri, siyasî haklar ve ödevler KHK ile düzenlenemez. Dolayısıyla yalnızca sosyal ve ekonomik haklar ve ödevlere ilişkin düzenlemeler KHK ile gerçekleştirilir. KHK'lar konu unsuru bakımından kısa süreli, önemli, zorunlu ve ivedi olmalıdır.

Usul ve Şekil Unsuru: Cumhurbaşkanınca imzalanır ve Resmi Gazete’de yayımlanır.

- Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları ve Genel Kurulu’nda öncelikle ve ivedilikle görüşülür.
- KHK’ler, Resmî Gazete’de yayımlandıkları gün yürürlüğe girer ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulurlar.
- Yayımlandıkları gün Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunulmayan kararnameler bu tarihte; Türkiye Büyük Millet Meclisince reddedilen kararnameler bu kararın Resmî Gazete’de yayımlandığı tarihte, yürürlükten kalkar.
- Değiştirilerek kabul edilen kararnamelerin değiştirilmiş hükümleri, bu değişikliklerin Resmî Gazete’de yayımlandığı gün yürürlüğe girer.

Yargısal Denetimi: Anayasa Mahkemesince esas ve şekil yönünden uygunluk denetimine tabi tutulur.

2) Olağanüstü Hal ve Sıkıyönetim Kanun Hükmünde Kararnameleri (1982 Anayasası)

Yetki Unsuru: Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu'na aittir. Olağan dönemlerde KHK çıkarılması için meclis tarafından verilen yetki kanununa bu dönemlerde gereksinim duyulmaz.

Konu Unsuru: Temel hakların tamamı ile ilgili düzenlemeler yapılabilir. Yalnızca sert çekirdek haklardan oluşan haklar ve özgürlükler alanına dokunulamaz.

Usul ve Şekil Unsuru: Olağanüstü dönem KHK'leri ancak sıkıyönetim veya olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda çıkarılabilir. Olağanüstü hal ve sıkıyönetim kararnameleri de Resmi Gazete'de yayımlanır ve aynı gün TBMM onayına sunulur.

Yargısal Denetimi: Olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan KHK'lerin şekil ve esas bakımından anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmaz.